

## פתח דבר

זמן קצר לאחר שסיים את נאומי בכינוס דאבוס, ראש ממשלת סומליה, ג'אמה נור גאליד, התעוות לפתע והניח בבהלה את ידו על חזהו. חבריו לפאנל "הגלובליזציה ואפריקה" הביטו בו המומים. רק לפני רגע טען בלהט כי גורלה המר של סומליה הוא תמרור אזהרה למערב השאנן – וכעת פניו החווירו ונשימתו נעתקה. הוא ניסה לומר משהו, אך לא הצליח להוציא הגה. בתוך שניות, קרס גופו אל הרצפה, מנפץ את כד המים שניצב על שולחן סמוך. רופא מקומי ששהה באולם עלה במהירות לבמה, רכן עליו, אך לא מצא סימני חיים. במשך דקות ארוכות ניסה להחיות אותו: הנשמה מפה לפה ולחיצות חזה קצובות – לשווא. כשנוכח כי אפסה כל תקווה, הרופא נאלץ לקבוע את מותו.

הדפים הבאים לא נועדו לספר את קורותיו של הסומלי האומלל. הם נועדו להציג את סיפורם של רוצחיו.

## 1. בתור לשירותים

"אנקדוטות זה לא מחקר ורכילות זה לא מדע". ראובן גנור התכווץ בכיסאו, חש שפרופסור שוהם מפיק הנאה מהמהלומות הרטוריות שהוא שב ומנחית עליו. "הגישה שלך עיתונאית, לא אקדמית. אתה נשאב לעסוק בעצים – ומחמיץ את היער". תנוכי אוזניו השמוטים של שוהם, שרעדו בקצב קולו הזועף, הוסיפו לרושם המעיק של המעמד. גנור מצא מעט הקלה כאשר הפרופסור הסיר את מבט התוכחה שנעץ בו והחל לעיין באחד מכתבי העת שהיו פזורים על שולחנו. גנור מלמל, "תודה, אני אחפש נושא מחקרי אחר".

פרופסור שוהם הבחין שגנור מתרומם בלאות מכיסאו וירה לעברו, "אני ממליץ לך לסיים את הפרק האקדמי של חייך. יש לך כבר תואר ראשון, תקבל תואר שני לא מחקרי, ותוכל להתרכז בעיסוקים שכנראה מתאימים לך יותר. אתה עובד מדינה, בענייני תעמולה – כך הבנתי". גנור, שאחז בידית הדלת אזור עוז והסב את פניו להתגונן, "אני לא עוסק בתעמולה. אני איש משרד החוץ שמוצב זמנית כיועץ מדיני בלשכתו של שר ההסברה. בחרתי במסלול המחקרי כי אני רוצה להמשיך לדוקטורט". לאחר שהדלת נסגרה, שוהם מילט אנחה מחזהו, "ואני רוצה לבלות לילה עם מלכת אנגליה".

תגובתו המשפילה של פרופסור שוהם ניחתה בהפתעה על גנור. הוא היה משוכנע שבידיו הצעת מחקר בעלת ערך. הרעיון ניצת בו במוצאי שבת בתיאטרון ירושלים. רעייתו דניאלה התעקשה לממש את המנוי השנתי הזוגי שרכשה עבורם, וגנור, למרות שלא מצא עניין בהצגות, נעתר כשהזכירה לו, "אני רצתי אחריו עד השגרירות בסרי לנקה, אז לא מגיע לי, שתבוא איתי לנהג של מיס דייזי?"

בהפסקה, פנה גנור לשירותים והצטרף לתור שהשתרך במסדרון הרחב. פסנתר מהודר בצבע לבן ניצב צמוד לאחד מקירות המסדרון, מסמן לממתינים להיצמד אל הקיר שממול. מן הציורים התלויים על הכתלים נשקפו דמויות לעגניות, גאות בהיותן פטורות מן הכורח האנושי להתרוקן. הבולט ביניהם היה קצין אוסטרו־הונגרי בעל מדים כחולים, יציר מכחולו האירוני של הצייר הציכי יוזף לאדה. שפמו הלבן משוך לרוחב פניו, שתי שורות מדליות כסופות מתנוססות על חזהו, וחרבו, הנתונה בנדן שעל ירכו, משתלשלת עד שהיא נושקת לשולי מגפיו. עיניו של הקצין הוותיק הקרינו עייפות, כאילו זה עתה סיים לנזוף בכל השווייקים של העולם, "נו באמת, מתי תצליחו להפתיע אותי עם עבירות משמעת מקוריות שטרם הכרתי?"

מישהו מן הממתינים בתור לשירותים התבדח על חשבונה של מיס דייזי, ודבריו, שמעבר לים היו מן הסתם מתפרשים כנאצה אנטישמית, עוררו פרצי צחוק ויצרו תחושת חברותא מידית בקרב באי התור. תוך זמן קצר התפתח במסדרון שיח נרגש שלמד על ציפייה דרוכה לחזות בהמשכה של ההצגה המענגת. גנור, שלא השתתף בחילופי הדברים, הודה בלבו שההצגה שעשעה גם אותו. הוא חייד לעצמו – "אם אחשוף שנהייתי מההצגה, דניאלה לא תכלול את הביקור בתיאטרון בחישובי ההחזר שמגיע לה על סבלותיה בסרי לנקה". למרות שהמסדרון המוביל לחדר השירותים בתיאטרון ירושלים לא נראה כמקום אידיאלי לעריכת חשבון נפש, דווקא שם חזר גנור בליבו על ההתחייבות שנטל על עצמו זה מכבר – למרוד באינסטינקט המקצועי ולסלק מניפולציות דיפלומטיות מיחסיו עם רעייתו.

הרהורים אלה, יחד עם התור שהלך והתקצר, הציפו בו תחושה נעימה. הוא הביט בשעונו, מנה את האנשים שמקדימים

אותו בשורה, העריך את זמן השהות הממוצע של כל משתמש וניסה לחשב מתי יגיע תורו שלו. כאשר השלים את החישוב מבטו נתקל בשלט שהיה ממוסמר אל הקיר, "שירותים אלה נבנו בסיוע משרד התיירות באמצעות החברה הממשלתית לתיירות". בתחתית השלט הופיעו הסמלים של מעניקי המימון, המבוססים על מוטיב שני המרגלים שנשלחו לתור את הארץ, אוחזים במוט שעליו תלוי אשכול ענבים עסיסי. ללוגו של משרד התיירות נוספה גם ההבטחה הכתובה, "עושים מהפכה בתיירות".

כשהגיעה שעתו של גנור להתייצב מול האסלה, הוא התאכזב לגלות כי מאחורי השלט החגיגי הסתתרו שירותים חסרי חן וייחוד – אסלה לבנה ולצידה פח נירוסטה, שממנו מבצצת שקית ניילון אפורה התחובה בו ברישול. שורת המנורות הנעוצה בתקרה השתקפה באריחי הקרמיקה השחורים שבגב האסלה וגנור הסיק כי הארכיטקט התעצל ועשה שימוש באותו תכנון של תאורה שהכין עבור חדרי האיפור הסמוכים. הוא הביט בפניו הנשקפות מן הראי וזיהה כמה שערות לבנות ברקותיו. עיניו נראו לו קרובות מדי זו לזו, וחוטמו נראה בולט מעט מהממוצע. "בסך הכול, יהודי סטנדרטי, שמור במצב לא רע", סיכם בינו לבין עצמו, "אבל אלה עדיין לא תווי פנים שסופרים רואים בהם עדות לאישיות יוצאת דופן". הוא הפנה מבטו אל התיבה, שבה היו תחובות מגבות נייר. נרשמו עליה המילים, "נייר זה נועד לניגוב ידיים בלבד!" גנור הרחרר אם האזהרה נוסחה לאחר שאחד המשתמשים ניצל את השהות הכפויה ונלכד כשהוא רושם את הגיגיו על מגבת נייר.

ביציאה מן השירותים, גנור נתן לבו לשלטי הזיכרון וההוקרה הפזורים ברחבי המבואה, "תיאטרון זה הוקם למען

אנשי ירושלים בתרומתם האדיבה של מיילס מ. וגיטה שרובר", "אולם הקונצרטים ע"ש הנרי קראון", "אודיטוריום ע"ש רפָקה קראון", "אולם עוזי וכסלר". כאשר פנה למעלית המובילה אל האולם המרכזי גילה לוחית האומרת, "המעלית הותקנה בסיוע המוסד לביטוח לאומי". במוחו של גנור הבזיקה הארה: אולי שלטי ההוקרה וההנצחה שראה מבטאים תופעה הראויה למחקר אקדמי מעמיק, בסיס לעבודת מוסמך ובהמשך לדוקטורט.

במקביל לעבודתו במשרד החוץ – עיסוק שאותו הגדיר, "טחינת מים משעממת" – למד גנור לתואר שני ביחסים בינלאומיים באוניברסיטה העברית. הוא ראה בלימודים אלה פתח לשינוי אפשרי בתחום עיסוקו. לתסכולו המקצועי כדיפלומט נוספה מורת רוחה של רעייתו, דניאלה, שלחצה עליו למצוא עיסוק שאינו מחייב את המשפחה לנדוד בעקבותיו ממקום שירות אחד למשנהו. היא נהגה להזכיר לו, "אני לא נולדתי להיות בדווית, וכשאתה מלמדת בכיתה את משמעות הפסוק הנפלא, 'וישבו איש תחת גפנו ותחת תאנתו ואין מחריד', אני מספרת לתלמידים שלי על החיים הקשים והתלושים של משפחות הדיפלומטים".

העבודה במטה משרד החוץ בירושלים, לאחר שובו משליחותו הראשונה בסרי לנקה, הגבירה את תסכוליו של גנור. הוא ביקש לשרת באגף אסיה, מתוך רצון להעמיק את התמחותו באזור, שלדעתו עתיד לתפוס מקום משמעותי יותר בזירה הבינלאומית. ואולם, הוחלט להציבו באגף אמריקה הלטינית. מחאותיו, על שאינו דובר את שפות היבשת, נדחו, ועוזר ראש אגף המנהל הסביר, "חשוב לנו להכשיר אנשים שיודעים מעט על הרבה, ולא הרבה על מעט".

בחלוף שנתיים, גנור התבקש לצאת לשירות בניגריה, אך התנגדותה הנמרצת של דניאלה הותירה אותו בארץ. בצר לו, ולאחר שחלפו שנתיים נוספות, הגיש גנור את מועמדותו לתפקיד יועץ מדיני המושאל זמנית ללשכת שר ההסברה. גנור היה המועמד היחיד למשרה, וכשעוזר ראש האגף בישר לו שהמינוי בידו, הוא גם צייד אותו בעצה לדרך, "אני אתפלא אם השר החדש יודע את ההבדל בין 'מועצת הביטחון' ל'מועצת הלול'. תצטרך ללמד אותו דברים בסיסיים. אם אחרי שנה יימאס לך – תחזור אליי, וניקח בחשבון את העובדה שהעברת שנה במשרד קשה-שירות".

נאמן להרהוריו בתור לשירותים, גנור הקפיד בתום ההצגה להתוודות בפני דניאלה, "מותר לך למחוק את מיס דייזי מחשבון ההחזרים שאני עדיין חייב לך על סרי לנקה. נהייתי". דניאלה, גבוהה ממנו בראש, העבירה את ידה בשערה האדמוני הגולש, כאילו סורקת אותו ברפרוף, והשיבה בנימה עניינית, "התשלום האמיתי יהיה אם תגיד שלום ולא להתראות למשרד החוץ. אני נשמעת כמו אחד התקליטים השחוקים באוסף שלך, אבל אתה חוגג השנה ארבעים, וזה הזמן, לפני שיהיה מאוחר, להתחיל מסלול חדש. אני ועופרי הקטנה לא נעמוד בעוד סרי לנקות. ובוקי כבר לא גור – הוא שוקל יותר מתשעה קילוגרמים. אני לעולם לא אסכים לשלוח אותו בתא המטען של שום מטוס".

גנור שיגר אל רעייתו מבט אוהב. שוב עלתה בו, בפעם המיליון, התחושה, "כמה אני בר מזל שמצאה דווקא בי את בחיר לבה". לצד תבונתה, שנינותה וליבה הטוב, דניאלה התברכה בנוכחות נשית כובשת. היא הייתה תמירה ומלאה, וניצוץ של שובבות ריצד בעיניה כשחייכה. חזה השופע ותנועותיה החתוליות הקרינו בעיני גנור חושניות טבעית,

משוחררת ובלתי מאולצת. הוא מיהר להרגיעה, "אני עובד על זה. אשלים דוקטורט ואצטרף לסגל המורים באחת המכללות. יש ביקוש למרצים שבנוסף לתואר מצוידים גם בניסיון דיפלומטי. ואגב, שמת לב שבין שלטי התודה שפזורים בתיאטרון יש אחד שמודה למי שסייע בבניית השירותים?"

דניאלה שלחה אליו חיוך, "נחמד שאתה שם לב לפרטים הקטנים – אבל הפעם אתה מגזים. בנו כאן מוסד לתפארת, ולא נורא אם אומרים תודה למי שסייע". גנור השיב מהורהר, "לא מסתדר לי ששלט אחד מספר על חלומם של בני הזוג שרובר לממש אהבתם לירושלים ולבנם גבריאל שנפטר באופן כל כך טראגי ושלט אחר מספר שהשירותים נבנו בסיוע משרד התיירות. את מבינה, מן הצד האחד מהללים פילנתרופיה אצילית, ומן הצד האחר... אסלות". דניאלה איבדה עניין בסוגיה, "אני לא תופסת מה הביגדיל, גנורגי. העיקר שאהבת את ההצגה, נקנה מנוי גם לשנה הבאה".

דניאלה עשתה שימוש נדיר בשמו הפרטי של בן זוגה. "לסבא שלי קוראים ראובן, ואני לא מתכוונת לקרוא לבעלי בשם של סבא. 'גנור' עדיף בעיניי". גנור לא הביע התנגדות, אך בלבו הודה שהוא אוהב את מנהגה של רעייתו להוסיף מדי פעם את התוספת הקצרה – גי – לשם משפחתו. זו מחווה לשונית שדניאלה אימצה עוד בימים שבהם הכירו בסרי לנקה משפחת מהגרים מנפאל, שהתגוררה בשכונתם. בני המשפחה נהגו להצמיד את התוספת לשמו של כל מי שזכה לחיבתם.

## 2. שר ההסברה

הנסיעה הקצרה מהאוניברסיטה ללשכת שר ההסברה שמואל קרמר בכנסת לא סייעה למחות את הקדרות ששרתה על פניו של גנור. ראשי "הליגה נגד השמצה" מארצות הברית, המתונו לפגישתם עם השר. מיכל, ראשת הלשכה, הבחינה בגנור והאיצה בחבורה להיכנס לחדרו של קרמר, "תשים לב לשעון, גנור. ארבעים וחמש דקות וזהו. שמואל חייב להגיע בזמן לשיבה אצל ראש הממשלה. ואל תשכח שאתה מלווה אותו".

קרמר קידם את הבאים בחיוך רחב והכריז שישראל אסירת תודה על מסירותם ותרומתם ארוכת השנים לעם היהודי, "גם אוקיינוס גדול לא יכול להפריד בין אחים". בניגוד לרצונו, מחשבותיו של גנור המשיכו לחוג סביב דבריו המשפילים של פרופסור שוהם. שברי המילים שקלט בחדרו של השר יספיקו לו כדי לרשום בהמשך את סיכום השיחה.

האורחים הבהירו עד כמה גובר כוחם של אויבי ישראל, וכי גם הדמוגרפיה באמריקה אינה פועלת לטובתנו, "ההיספנים והשחורים אינם מחבבים אותנו, ומשקלם הפוליטי – כמו גם שיעורם באוכלוסייה – הולך וגדל. חייבים להשקיע יותר בהסברה". קרמר הגיב שחיוני שיעלו דאגותיהם בפגישתם מחר עם ראש הממשלה, "תקציב ההסברה של ישראל אבסורדי. אין אצלנו הבנה לחשיבות התדמית שלנו בעולם, וכנראה שגם הקיפאון המדיני לא מסייע. אומרים שהכיבוש לא מצטלם טוב".

אחד האורחים הציע, "אנחנו לא מתיימרים להחליט במקומכם על עתיד השטחים. הילדים שלנו לא מתגייסים לצה"ל. אבל אולי תשימו דגש חזק יותר על מה שמצטלם כתיקון עולם. אתם יודעים, גלובל וורמינג, אנרגיות מתחדשות,

טפטפות, דברים כאלה". השר הנהן בהתלהבות, "כן, חייבים לחשוב מחוץ לקופסה. נכנסתי לתפקיד לפני חצי שנה ומיד גיליתי שלא רק כסף, הרבה כסף, חסר לנו. חסרה גם מחשבה חדשנית". קרמר סימן לגנור לרשום את הדברים בתנועה שדימתה יד כותבת, ונועדה להפגין בפני המנהיגים היהודיים את מידת הרצינות שהוא מייחס לדעתם. "הפכתי את האדמה וסידרתי תקציב למשלחת של רופאים ישראלים לצאת לאפריקה לעשות ברית מילה למקומיים. זה מפחית את הסיכון להידבקות בנגיף האיידס ביותר מחמישים אחוז. ומה קיבלנו בתמורה? קיבלנו על הראש מכל מיני יפי נפש באירופה שהחליטו שברית מילה פוגעת בזכויות הפרט של התינוק".

אחד המשתתפים המליץ, "אתם חייבים להקפיד על המילים. שר הביטחון שלכם הופיע ב־CNN ודיבר על 'הטרור בגדה המערבית'. מישחו צריך להסביר לו ששפה כזו משרתת את השונאים שלנו, ושעליו לומר 'יהודה ושומרון'. הקשיש שבחבורה חיזק את דברי חברו, "אני מהדור שהכיר את מנחם בגין. היהודי החכם הזה כתב פעם שאם נפסיק לקרוא לערביי השטחים 'פלסטינים' ונכנה אותם 'ערביי ארץ-ישראל', נשנה באופן מידי את הפרספציה העולמית לגבי הסכסוך". קרמר הנהן בהסכמה, "הרי לכם ערבות הדדית במיטבה – יושבים יחד, ישראל והתפוצות, ומוצאים פתרונות לאתגרי העם היהודי. תודה לכם, אחים ואחיות".

לאחר עזיבתם של האורחים התקבלה הודעה על דחיית הפגישה אצל ראש הממשלה למועד שטרם נקבע. קרמר הגיב בצחלה ופנה אל מיכל, "אושר גדול, תזמיני שולחן לשלושתנו במסעדת 'אמא'. הקובה שלהם היא חגיגה". מיכל הגיבה בנימה פסקנית, "אתה תלך עם גנור. אני נשארת כאן לשמור על החנות וגם על הגזרה. אני לא רוצה להתפתות ולזלול שם. אתם הרי

יודעים שליניב שלי יש בר מצווה בסוף החודש – וחסר לכם  
שלא תגיעו! אני נשבעתי שעד האירוע אני נכנסת לשמלה  
החדשה".

### 3. ישראל זקוקה למיתוג חדשני

קרמר הרגיע את רעבונו במגוון המנות הראשונות שהונחו  
על שולחנם, הזמין פלטת ממולאים ואת מרק הקובה שאהב,  
ואז פנה אל גנור, שישב דומם מולו, "אתה בצום?" גנור השיב  
שאינו רעב ויסתפק במנות הראשונות ואולי גם יטעם מן  
הממולאים. קרמר התעקש, "אתה נראה לי מדופרס. קרה  
משהו בבית?" גנור לא הופתע מביטויי הידידות שגילה כלפיו  
השר. קרמר קנה לו שם כאדם חביב שהחברות בממשלה לא  
סחררה את ראשו. הוא היה בן חמישים, ממוצע קומה, גידל  
כרס צנועה, ועל ראשו התנוססה רעמת תלתלים אפורה ועבותה  
שלא הותירה סיכוי אפילו לקשוח שבמסרקים. בחודשים  
שעבדו יחדיו, נוצקה בין השניים חיבה הדדית שידעה לדלג על  
פער הגילים והמעמד.

קרמר הגיע לתפקיד שר ההסברה ללא שום רקע ביחסי  
חוץ ומבלי שהכיר את הזירה הבינלאומית. למרות שהתגאה  
שאת השכלתו האמיתית רכש בעבודתו כנהג אוטובוס "אגד"  
בחיפה, הוא צבר ניסיון פוליטי ופרלמנטרי ניכר כנציג עובדים  
וכלוחם עיקש למען מעמדה של התחבורה הציבורית בישראל.  
קרנה ממנו חביבות טבעית, שעוררה אהדה רבה כלפיו בקרב  
חברי המפלגה. ההתעניינות שגילה בבני אנוש נראתה כנה ולא  
התפרשה כמעשה זיוף של פוליטיקאי ציני. ראש הממשלה זאב  
שובל קירב אותו והעריך את כושרו למצוא פתרונות יצירתיים